

- erit, et si contractus non fuerit ratificatus. Quia non ratione iuramenti conuenit hic hæres coram iudice Ecclesiastico. Ita Gutier. eo. 12. n. 7.
13. Dum autem id est finis de foro compet. in 6. decernit ratione iuramenti offici larcum de foro iudicis Ecclesiastici, non ita intelligendus est, ut non possit quoque conueniri coram iudice laico; sed certum utroque poterit conueniri. Quia iuramentum non mutat forum, sed additum forum foro. Ita contra Joan. Monachum, & Archidiaconom, tenentem Iann. And. Iason, & alij, quos refert & sequuntur Gutier. eo. 12. n. 3. Quod bene num. 5. intelligit, quando conferat iuramentum obligare, lecus si verteretur in dubium probabile, an iuramentum obligare. Quia cum de eius viibus agatur, quod res punitas est, & ad religionem pertinet, iudicis Ecclesiastici est ea cognitio. Vide aliam limitationem huius nr. 16. fine. Et de hac limitatione optime agit Felius. 2. a. nam. 28. de sponsal. & vide quae dixi lib. 1. de marit. disp. 32. n. 18 ad finem.
14. Arqu. sit mota coram iudice seculari de contractu iurato, potest Ecclesiasticus adiut. vt cogat partem & iudicem secularum ad iuramenta obseruantiam nec potest ipsi obsecrari pendency. Vt cum Joan. Andrea, Maranta, & alius, sustinet Gutierrez. eo. 12. n. 4. & 5.
15. Immo, si quis petat relaxationem iuramenti coram iudice Ecclesiastico ad effectum agendi, dicunt quidam posse co relaxato, coram eo de tota causa litigari. Quia qui fuit inde causa preparantis, & hic relaxatio iuramenti, erit quoque iudex principalis causa preparata. Ita Baldus & Iason, quos refert Gutier. eo. cap. 12. n. 6. & est communis opinio, vt etiam Corar. 1. t. variat. 4. num. 8. Sed merito contrarium tenent alij, quos refert & sequuntur Corar. & Gutier. 1. t. dicitur, dicentes posse circa relaxacionem contractus, qui non est fori Ecclesiastici, qualis est, si examinandum esset, an esset viatorius aut limonarius, aut aliud vicium fori Ecclesiastici haberet, non posse nisi coram iudice laico agi. Quia textus dicitur, procedit fauore iuramenti obseruandi; at in hoc casu non agitur de filo, sed de contractu ad forum Ecclesiasticum non pertinet viribus.
16. Tandem decisio dicitur. c. finali procedit etiam in voto. Quippe si de ius obseruancia agatur, laicus conuenit coram iudice Ecclesiastico. Quia est vinculum spirituale, sicut & iuramentum. Atque ita allegans Abbat. C. Liet. n. 3. notabilis 3. de voto, Franco, & alius docet Gutierrez eo. cap. 12. n. 10. Immo quando votum, & iuramentum soli Deo fierent, solus iudex Ecclesiasticus est competens ad cognendum illa obseruare. Quia cum nullus sit contractus cum homine aliquo iuritus, sed soli Deo ius acquisitionis est, ex spirituali religionis vinculo, solus iudex spiritualis est competens. Si autem votum illud si pati incutamus, & ab ea acceptarum, in cuius fauore emissum est, est utrumque index competens. Sicut n. 13. diximus de iuramento.
17. Ultima conclusio, iuramentum quanquam personale sit ex parte iurandi, potest tamen prefari per procuratorem. Ut confit ex cap. de iuramento. 1. n. 6. & 1. 1. 8. Verum, de statu regulari. in 6. Sicut matrimonium actio personalis est, & tamen potest contrahiri per procuratorem, cap. fin. de procurat. in 6. Potest etiam per notarium prefari; sicut & matrimonium potest per notarium iniungi. Ut bene docent Corar. de pat. 1. p. 5. & 8. Azor. 1. 1. in statu moral. 4. 7. q. vlt.
18. Exigit tamen specialis mandatum iurandi commissum procuratorem in propria causa institutum, dare illi generali facultatem praestandi quocunque iuramentum nomine partis. Quia nemini licet iurare nomine partis quamcumque veritatem, fed ilam solam, quam prius certo nō rit. Cum ergo procurator nequeat veritatem certo nosse, nisi intructus specialiter domino, ita ut dominus causae specialiter ei dicat, iura nomine meo hoc, in qua erit talis facultas, & virtute illius non poterit procurator iurare. Ita Sotus, & Petrus de Ledesma ibidem.
- Secundo infertur, contra Baldum, & alios, quos refert Corar. posse vassallorum ex consenu domini iuramentum fidelitatis domini feudi praestare per procuratorem habentem ad id speciale mandatum per textum c. 5. Verum, de statu regulari. in 6. Aetque ita docent Corar. Iulius Claro, & Matieno. n. 18. allegati. Quatenus autem hic textus perit, ne dominus contradicat, intelligitur, nisi vassallus ita iuste impeditus sit, ut nequeat comodo ad dominum ipsum accedere. Tunc enim potest etiam domino in iusto mitere procuratorem, aut notarium speciali mandato instruendum ad iuramentum fidelitatis praestandum. Sic Corar. ibidem.
19. Hoc autem mandatum specialis potest dupliciter dari procuratorem. Primo modo, generaliter ad iurandum in quacunque dantis causa, Secundo modo, specialiter in

causa speciali illi commissa. Utroque enim modo dicunt speciale mandatum, quia est speciale ad iurandum; sed prior modo dicitur generale respectu causarum, & quod causa specialis non alignetur; posteriori autem modo dicitur etiam respectu cause speciale; cum ad iurandum in causa speciali sit. Dubitatur ergo, an requiratur mandatum utroque modo (speciale). Et quidem, quando iuramentum est allatorum, ut quando procurator nomine partis iurat eam non ex malitia opponi executioni aut debitum petitum vere deberi, omnino dicendum est exigere speciale mandatum utroque modo, nempe, ad iurandum, & in speciali causa nominata. Et amplius hoc patet ex discentibus 24. Quia iuramentum allotorum certam & determinatam veritatem exigit. At nulla ratione potest procurator iuramento nomine sua partis praestare afferre ut verum aliquid, nisi specialiter habeat in mandatis formularum hanc. Cum aliquo dubius, & incertus sit, an dominus id verum esse sciat & an sub iuramento requisitus id verum esse allegeretur. Et ita alligeretur Sotus, Corar. Petrus de Ledesma num. 17. allegati. Et dicit optimus Sotus, exigere speciale mandatum ad singulare illud iuramentum. Quare ex ultimo (vt dicam num. 17. sequenti) non sufficit generale mandatum ad omnia iuramenta, que in aliquo causa progressu necessaria fuerint. Quia ex hac generali commissione non potest procurator certus redditi, in quo quis causa speciali posita occurrerit non pars iuramenti id esse verum. At in iuramento promissorio seruandi aliquis contractus non videtur militare ratio praedicta; atque ita videtur sufficere mandatum speciale ad iurandum de calunnia in speciatim nominata causa & littera. Nam cum hic procurator iurare debeat in anima partis, non potest ab illo eius speciali consensu eam obligare ad perjurium. Item, quia non est certus procurator abesse in eius litis defensione aut profectione calumniam. Ita Bartolus, Abbas, Barbatinus, Alexander, quos refert & sequuntur Corar. de pat. 1. p. 8. & 11.

22. Immo, esti lex perat proprium alicuius iuramentum in aliquo cau, potest id per procuratorem habentem speciali mandatum praestari; dummodo is actus eius conditio- nis sit, ut per alium geri possit. Ut sunt iurandum fide- litatis, & quod in lite, aut contractibus interponitur; fucus si per alium geri actus non potest, ut est iurandum, quo quis ipsius teletificari debet. Et sic intelligitur. 2. de testibus. Ita Corar. multos allegans, & Azor allegari n. 7.
23. At si lex perat iuramentum proprium manu praestari, nequit per procuratorem cum speciali mandato, per c. 6. 1. 1. 2. de sententia excommunicati. Et docent Corar. multos allegans, & Azor ibidem. Esti alij, quos refert Corar. aliter sentiant. Temperant tamen bene Corar. cum alij quos refert, nisi in iis, quod nullus sit modicus fuit praestitio.
24. Tertio datur, minus bene aliquos dicere ad iuramento de calunnia praestandum per procuratorem nomine partis, sat esti mandatum generale ad omnes causas, & speciale ad iurandum de calunnia, esti non exprimatur in specie causa, super qua iuramentum hoc praestandum est. Et ita dicunt Bartol. Alexander, & capella Tholofana, quos refert Corar. ut præceptum. At haec præceptum inest, & requirit ad hoc iuramentum mandatum speciale ad iurandum de calunnia in speciatim nominata causa & littera. Nam cum hic procurator iurare debeat in anima partis, non potest ab illo eius speciali consensu eam obligare ad perjurium. Item, quia non est certus procurator abesse in eius litis defensione aut profectione calumniam. Ita Bartolus, Abbas, Barbatinus, Alexander, quos refert & sequuntur Corar. de pat. 1. p. 8. & 11.
25. Tandem duo monerunt, prius est, quando procurator ex speciali partis facultate iurat, ipse ad ilum manet obligatus, sed illa pars eius nomine iuratur, manet obligata. Sicut contingit, quando procurator nomine alterius matrimonii init. Ita Caetani. 2. 1. q. 9. 8. a. 2. fine. Sotus, & Azor n. 18. allegati.
26. Posterior est, si talis procurator nomine partis iurans, iuret sicuti fatus aut dubium, tam ipse, quam ea, cuius nomine iurat, perjurium incurrit. Quia esti procurator nomine alieno iuret, & in anima partis, contentit tamen in perjurium partis. Ita docet Sypheter v. Periurium, q. 3. addens, quod pessus perjurii iure flatus solum dominum esse perjurium. Quod si procurator bona fide praestit id iuramentum, ignorans fallitatem, aut dubium instructionis partis, immunit erit culpa, totaque in partem resumetur. Ut bene docet Caetani. 2. 1. relatus.

CAPUT XIV.

Qualiter obligat iuramentum seruandi statuta re publicæ, collegij, vniuersitatis alicuius, confraternitatum, officij, & ad id extendatur ad futura; & ad ea, quæ ratione desuetudinis, aut alia ratione non obligant.

SUMMARIUM.

- An iuramentum seruandi statuta intelligatur etiam de postea editis numeris.
- Transgressio iuramenti seruandi statuta, cuiusque communis, & temporis culpam contingit, & qualemque n. 2.
- Quando repudiat si materia gravis, ut culpa sit mortal, n. 3.
- An faciat transgressio statuta iurata confitentiam suam obligans, si aliquis patitur.
- Iuramentum seruandi certe quando obligat ad mortale n. 5.
- Transgressio procuratoris reditoris iuramenti statuta pessus statutum, quando sit mortal, n. 6.
- Iuramentum seruandi statutum, ex iustitate ad non licita, & non impossibilia, n. 7.
- An extendatur ad non recepta, aut viva absolta, aut alia ratione non obligari, n. 8.
- Quando id iuramentum sit seruandi alicuius statuti speciali, viva non recipitur, n. 9.
- Ei quidem, si id recusat, sic n. 10.
- Quod si statutum postea licet statutum, n. 11.
- Quod si statutum postea viva recipitur, aut confutatur seruatur, n. 12.
- Summa Th. Sanchez pars II.

Quid, si iurare res illa independenter statutum, & quando censatur sic iurari, & quid in dubio, n. 13.

Quater intelligatur iuramentum ministeriorum publicorum, ternandi spes, & legi sacrae, n. 14.

An iuramentum decimorum vulgo, iuratos, & Veintiquatos, obligari ipsos ad ingredienda pecata publica, enique denuncianda referatur quadam sententia, n. 15.

Explicatur sententia. Author, n. 16.

Hanc rem dupli regula tradita, & ex ea illaris contulatis abolam. Prior regula est. Quamvis nonnulli velim iuramentum abolute praestitum seruandi statuta alicuius communis, intelligi tam de editis, quam de denditis in posterum; fucus si efficit expresse de seruandis statutis editis, tunc enim non extenderetur ad edendas; ut expresse habetur c. penult. de iure iurand. Ita scilicet Cardenio & penult. n. vnuco, paulo post prim. Et videtur clara sententia Iean. Andreas ibid. 2. Antonius n. 3. opposit. 1. Alij vero distinguunt huc. Si futura sunt magni praesudicij iuranti, non extenditur ad illa; fucus si sunt modici. Dicuntur ex 1. fin. C. quae respicunt. vbi sub obligatione bonorum simpliciter facta, comprehenduntur etiam bona futura; eo quod obligatio haec modicum praesudicium aferat. Ita allegato Bartolus sententia. Abbatis & penult. n. 2. D. Antonius 2. p. tit. 10. c. 6. S. 6. Rosalia v. Iurare, n. 25. At verius est, id iuramentum simpliciter praestitum minime extendi ad futura, nisi expresse iurans ad futura id extendere velit. Quod iurandum ob perjurii periculum, & ob detrimentum, quod sequi potest, strictissimi iuratur & interpretantur, ita ut non comprehendat id quod verba late significant. Præterea quia cum futura fini intenta & dubia, graueisque ac mortales exitus interdum habere soleant, non est verisimile iurantur intentionem ad ea pretendi, aut forte ut ea urecerit menti occurrent. Atque ita docent Antonius & penult. n. notabilis 3. Baldus ibi n. 1. Alexander de Nino n. 13. & duplice sequ. Angelus v. Iuramentum, 5. n. 25. Sypheter v. Iuramentum, 4. q. 23. Arnaldus v. Iuramentum, n. 37. Taberna v. Iurare, q. 38. Azor lib. 11. in statu moral. 8. q. 7. Petrus de Ledesma 2. tom. Summa, tr. 11 cap. 3. dub. 2. corol. 2. Arque specialiter limitationem Abbatis reprobat Alexander de Nino, & Sypheter ibid. Intelligitur tamen haec regula, nisi nouum illud statutum ad solum veteris declarationem edetur, vel ad tacita in antiquo statuto declaranda; ad illud enim extenderetur id iuramentum. Quia tunc non est nouum statutum, sed idem cum veteri, & fin. authent. de fil. ante dot. instrument. nat. Exista docent Baldus ibi, & Alexander de Nino n. 13.

Posterior regula est, iuramenta haec non ita sub mortali obligant, ut transgressor cuiuslibet statuti peccet mortali, sed intelligenda sunt iurare obligare, res illa seruanda continueur in statutis; nimis, si statutum est tanti momenti, ut obligat ad mortale, obligabit iuramentum ad mortale; si autem sit leue, iurare ad veniale solum obligat, iuramentum ad veniale obligabit; quod si statutum ad nullum culpam obligat, sed tantum sub confilio sit, iuramentum ad nullum quoque culpam affingeret. Constat ex Clem. 1. 9. Cum igitur in primis, per. Declaramus, de verbis significatibus ita definitor de voto seruanda regula fratre Minorum. At eadem est ratio de voto, & iuramento. Et huiusratio est, quod hic non iurat præcise seruare rem illam in statuto contentan, sed prout continetur in statuto, seu statutum ipsum. Ergo obligatio iuramenti metienda est iuxta statutum obligationem. Atque ita docent Gerson 2. p. in regulis moralibus, tract. de superbia, alphabeto 2. 2. lit. R. & 3. p. tract. de vita spirituali, alphabeto 6. 3. lit. O. Medina 1. 2. q. 9. 6. 4. 4. vol. ante penult. per. Ex his patet, & lib. 1. Summa 1. 16. q. 9. 11. Atque idem sententia Joan. Andrea, Hostensis, Gomezius, quos refert & sequuntur Padilla I. Camporosso, n. 2. C. de transact. qui autem iurantes aliqua præcepit sub certa pena non esse pericula transgrediendo, nec peccare mortali, sed fatus esse penam solvere.

Ex isto autem tunc materiam statuti iurari esse gravem, ut constituerat perjurium mortale, quando tanti momenti est, ut iuramento secluso statutum suum materiam ratione sufficiens esset ad obligationem sub mortali. Quia

iuramentum obligat instar precepti, illique tantum addit nouas vires, ut sit nota mortalis culpa perfuni sacrilegi transgredio illius. Atque ita sententia videtur *Gerjoni d'Alph.* 24. lit. 8. dum sit id iuramentum tantum obligare sub mortali in iis, in quibus diuina lex sic obligaret.

4. Hinc deducitur, eos qui statuta aliquis confraternitas tuerantur, decemtia aliquid sub certis penitentiis faciendo, aut omittendo, nullam culpam contrahere illa transgrediendo. Quia ea statuta ad solam penitentiam solendum legitime petram obligant. Ita colliguntur ex doctrina allegata num. 2. fine. Et ita dicit forte *Isle verum Metra* et deo. 4. ed. vers. *Ex his pater.*

5. Secundo deducitur, iuramentum feruandi secreto ea, que in congregacionibus tractantur, quale faciunt oppidi rectores, vulgo *Turados*, et *Veniquatos*, auditores regi, & quidam alij publiciminiuti, non obligare sub mortali in quibus re modice. Sed iuxta materiam, que detegitur, iudicanda est culpa. Si enim ea sit gravis momenti, detectio erit mortalis; si autem leuis, erit venialis. Atque idem sensio, eti aliquod speciale lectorum iuret quipiam se feruaturum. Nec enim trii mortalitatem transgredio, sed venialis, si leuis momenti sit. Et ita intelligendi sunt. *D. Antoniu. 2. p. tit. 10. c. 8. §. 3. Natur. Summa c. 12. n. 23.* dum absolute docent tecum mortalitatem culpe esse, reuelantem id secererum iuratum. Et constat ex dictis cap. 4. num. 23. vbi probamus solam culpam venialem esse transgressionem iuramenti in te leui, siue res illa sit totalis, siue partialis materia iuramenti.

6. Tertio deducitur, scholasticos transgressores precepti rectorum academiarum sub pena iuramenti praestiti, non esse perfuni mortalitatem reos, vbi materia non est gravis. Vt cum inbentur sub pena praestiti interesse certa congregacione, missarum sacrificio, publica & loquela supplicatione. Quippe huiusmodi iuramenti precepta interpretanda sunt, vt eorum mens non sit scholasticos perfuni reos forte, si non obedient, sed potius ceterendum est mentem esse, vt scholastici iurisfundi memorie eius vinculo affici sunt, ea precepta non contemnant. Arque ita docent *Gerjoni* 3. trad. de vita sacerdot. alphab. 6. lit. O. fine. *Driedo lib. 2. de libert. Christi* 4. anti proposit. 3. in alia editione est, lib. 1. c. 2. 4. 3. ante 3. proposit. *Maior* in 3 d. 39. q. 4. *Contra de peccatis p. 1. p. 7. fine. Metra lib. 1. Summa cap. 1. 6. 8. 11. & 1. 2. 9. 96. 4. 4. quatuor columnis ante finem, vers. *Vetus et verius. Manuel* 2. 10. *Summa* 6. 9. n. 4. *Vasquez* 1. 2. q. 96. 4. 4. *disib. 158. et n. 51. Acor lib. 11. institut. moral. cap. 8. q. 11.* Ne eti quamvis rectorum intentio esset in iis rebus leibus obligare sub mortali, si obligarent invidencia fuit lib. sequi. *toto cap. 9.**

Arque idem censendum est, si aliquod ex iis statutis iuratis non effici vobis recipere; at postea vobis recipere; at tempore enim solo receptionis obligabit iuramentum eius statutum obseruandi. Quia lex nondum a subditis recepta, & ob id non obligans, non confitetur reuocari, quia si flex non est, sed eius oblatio suspensta est, vim que accipit, cum postea acceptatur. Ut optimus docet *Naturus* lib. 1. *confil. in virga* editione, *titulus de constitution. confil. 1. quest. 7. 1. 28.* Ergo ex tunc obligabit iuramentum, tunc & statutum. Secus autem esse, si statutum reuocaretur per potentem reuocare; quamvis enim postea denuo edescetur, non obligabit iuramentum ad illud. Quod (vt n. 1. diximus) iuramentum intelligitur de solis statutis tempore illius editis, vbi non constat de alia iurantis intentione. At hoc statutum vbi semel est reuocatum, perinde est, ac si non quam exquiratur; & quando de novo editur, est iam omnino nouum. Eridem crederem, si semel acceptatum vobis obligatioi recipit, at postea confitendum legitima abollitum est; quamvis enim postea noua confitendum induceretur, iuramentum non excedetur ad illud. Quia cum consuetudo potens sit legem reuocare ac abolere, instar ipsius principis, cap. fin. de *confusur.* id est ac si principes reuocasset, ac postea edidissent.

7. Quarto deducitur, nec esse iuramenti transgressor, qui statuta, aut non licita, aut non possibilia minime seruat. Ut expreſſe haberet. 1. de iure, in 6. vbi dicuntur iuramentum generali feruandi statuta, intelligi de licitis & possibilibus. Ne iuramentum sit vinculum iniquitatis.

8. Quinto deducitur, nec virtute eius iuramenti teneri iurantem ad obseruanda ea statuta, qua aliqua ratione non obligant. Ut quia recte pra non sunt, aut in defensione, aut in iuramento ell. de solis statutis feruandis, quatenus ea obligant, (Vt num. 2. diximus.) Ergo quies ex qua causa obligare definunt, cessabit per-

de juramenti obligatio; eo quod iam illa non sit statuta; arque iuramentum fuit illis acceſſorum, quarens statuta erant. Et ita docent *Driedo lib. 2. de libert. Christian* c. 1. post 3. proposit. in alia editione est lib. 1. c. 2. a. 3. p. 5. 3. proposit. *D. Antoniu. 2. p. tit. 10. c. 6. §. 6. fine. Sylvestr. v. Iuramentum* 4. q. 25. fine. *Tabena v. Iurare* q. 36. fine. *Natur. Summa c. 25. n. 23. Dueñus regul. 79. ampliat. 3. Antes c. Pretorun. in proposita, glossa fin. 10. *Burgos de Paz* 1. *Tabena* n. 365. & 366. & multi alijs, quos referit & sequitur *Glossa de iuramento* 1. p. 3. n. 14. *Acor lib. 11. institut. moral.* 8. q. 8. Atque ob candem rationem, quando certo modo recepta sunt, vel parvum sine recepta, eo solo modo iuramentum obligabit, qui illate-cepta sunt. Quia si solo modo ipsa statuta obligant.*

Atque hoc non tantum verum esse credo, quando quis iurare feruandi statuta in genere, in quibus aliquando recepta, & vobis probata sunt, alia vero in defensione, nem abscedet etiam quando in individuo petitur a quipiam iuramentum feruandi aliquis peculiaris statuta; id enim iuramentum cum non sit rei illius implenda, scelus statutum, sed feruandi statuta, vel rei implenda iuxta statuti prescriptum, est intelligendum, feruandi illius, prout via recepta est, & in quantum illud obligat. Ut optime *Suzet* 4. 10. in 3. p. disib. 35. seq. 3. n. 5.

Et item dicendum est, si statutum id reuocetur per potest reuocare. Quod probant rationes tradita duplia num. precedenti. Et tenet *Ivan. Andreas & Abbas*, quos referunt & sequuntur *Angelus v. Iuramentum* 5. n. 39. *Sylvestr. v. Iuramentum* 4. q. 4. *Tabena v. Iurare* q. 36. *Armilla v. Iuramentum* n. 36. *Cæstet. 2. q. 8. 9. art. 9. ad finem. Sotus lib. 8. de iuris. q. 1. 4. 9. col. vlt.*

Quod si statutum iuratum tempore iuramenti non erat nullum defactu aliquis circumstantia; at postea licet statutum fieri, obligabit id iuramentum a solo tempore, quo est licitum. Vt iuratus quis feruare statuta, inter quae est unum non ligans defectu confirmationis superioris, non obligabit iuramentum pro tempore, quo illa defecit; at ea accidentem ligabit. Ratio est, quia id iuramentum non est restrictum ad tempus, quo id statutum insuffit erat, vi que obligandi causis, sed extensus ad totum tempus futurum. Ergo obligabit tempore, quo id statutum firmata rem obseruunt. Sicut qui innodus excommunicatione voleat singulis diebus in posterum auditurum factum, tenebitur audire non tempore excommunicationis, quo id est illicitum, sed tempore, quo ab illa liber fuerit. Ita docet *Naturus* *Summa Latina* c. 1. l. 1. eti quoque circumstancia mutationem evidenta fuit lib. sequi. *toto cap. 9.*

Arque idem censendum est, si aliquod ex iis statutis iuratis non effici vobis recipere; at postea vobis recipere; at tempore enim solo receptionis obligabit iuramentum eius statutum obseruandi. Quia lex nondum a subditis recepta, & ob id non obligans, non confitetur reuocari, quia si flex non est, sed eius oblatio suspensta est, vim que accipit, cum postea acceptatur. Ut optimus docet *Naturus* lib. 1. *confil. in virga* editione, *titulus de constitution. confil. 1. quest. 7. 1. 28.* Ergo ex tunc obligabit iuramentum, tunc & statutum. Secus autem esse, si statutum reuocaretur per potentem reuocare; quamvis enim postea denuo edescetur, non obligabit iuramentum ad illud. Quod (vt n. 1. diximus) iuramentum intelligitur de solis statutis tempore illius editis, vbi non constat de alia iurantis intentione. At hoc statutum vbi semel est reuocatum, perinde est, ac si non quam exquiratur; & quando de novo editur, est iam omnino nouum. Eridem crederem, si semel acceptatum vobis obligatioi recipit, at postea confitendum legitima abollitum est; quamvis enim postea noua confitendum induceretur, iuramentum non excedetur ad illud. Quia cum consuetudo potens sit legem reuocare ac abolere, instar ipsius principis, cap. fin. de *confusur.* id est ac si principes reuocasset, ac postea edidissent.

At predicta limitanda sunt, nisi iurans vellit scienter se obligare ad rem illam statuto contentam in dependenter a statuto; runc enim si res illa est licita, tenetur ad obseruandum, eti statutum non obligat. Quia iuramentum ex

sua intentione ad id extechum est. Et ita docent *Abbas* c. *Driedo* n. 19. de prebend. *Angelus*, *Sylvestr.*, *Tabena*, *Armilla* n. 10. allegati. Atque ita *Driedo* n. 8. relatu ait teneri iurantem ad statuta feruanda etiam vobis aboluta, quando specialiter & nominativa singula statuta ei leguntur, & intentio ipsius erit ad abolita feruanda feruntur. At existimo in dubio non prelamentandam esse eam iurantis intentionem, sed feruandi statuta, quatenus statuta obligantia sunt. Immo, eti statuti non fieri mentio in iuramenti petitione, si tamen id peritior auctoritate publica virtus illius statuti, & vt id obserueretur, et accipientium iuramentum, quatenus statutum obligat. Quia nec potest publica potest, nec centuriis alio modo id iuramentum competere. Quare caute intelligendi sunt *Abbas*, *Sylvestr.*, *Tabena proxime allegati*, duo dicuntur obligare id iuramentum ad statutum reuocatum, quando est mentio statuti fiduci; v.g. dicendo, Iuro me feruare statuta, vel hoc, vt continetur in statuto; intelligendi enim sunt, quando intentio non fuit iurandi habito respectu ad statutum. Et ita mensius explicat *Angelus v. Iuramentum* 5. n. 36. his verbis, quando iuratum est non habito respectu ad statutum.

24. Sexto deducitur, quid dicendum sit de quibuscumque ministeriis publicis iuribus servare stipendium lega taram, vulgo *el avanzo*, quando probabilitate indicatur a viris doctis esse successus temporum minus sufficiens & iniurium. (Quod quando euenit, non est praefit loci disputare, sed in calo, in quo ita est, tractamus.) Dicendum enim est, id iuramentum non obligare ad eam stipendii laboris taxam, que inuita est. Nam (vt diximus n. 8.) iuramenum feruandi statuti intelligitur, quatenus illud iustum est, & obligatorium. Non ergo obligabit iuramentum ad eam taxam, quatenus inuita est. Nec obstat iuramentum latroni cogentile datum ei numeros, teneri folure, eti inuitus latro exigatur; eti quod id iuramentum licet obseruari valeat. Cum ergo similiter iuramentum feruandi illius taxae posse licet, & absque peccato observari, obligabitur vix, eti inuitus exigatur. Non (inquam) hoc obstat. Quia latro perit, vt ea pecunia non sibi debita, sed inuitus extorta, sibi promittatur. At auctoritas publica suo munere fungens non perit in iuramentum, nec legis, quatenus inuita est, sed id iuramentum exige te centurier feruanda legis, quatenus inuita est, ac vim obligandi binens: quare non alterit iuramentum obligabit, at vobis de eo non constat, testatur quid officio alii incumbat. Erat *Azuelo in curia Pisana* lib. 2. cap. 3. num. 1. ait in concubitu his secularibus agi de pertinentibus ad politicum ciuitatis regimen, quae proxime enaerauitur. Et leges huius regni, que declarant, quid decurionibus incumbat, non minime obligationis inquirunt ea peccata publica, arque ea denunciandi; sed solis praetoribus ac iudicibus, eorumque ministris onus imponunt inquirendi peccata publica, eaque puniendi. Nec decuriones sunt loci & adiutorios praetorum, quoad iustitia administrationem, sed quoad politicum viris gubernationem. At ea peccata publica inquirere ad administrationem iustitia perire. Nec sunt oculi ciuitatis, & quasi parentes, ad omnia eius publica peccata extirpanda, sed ad proprieendum bono viris regimi, & cauenda eiusdam. Et ad hoc inbentur decuriones, quos *Turados* appellant, in sua parochia habitare. Vi optimis explicitat *Curia Pisana* lib. 2. c. 6. n. 4. his verbis: Quilibet in sua parochia habet curam plebis, & debet habere, vt non sit alius plebis grauamen. Adde partes familias solo correctionis fraternae vinculo, aliquantum tamen strictiori, teneri familiae crimina corrigere. Vt bene docet *Sotus de seviro*, memb. 2. 3. conclusione 4. Quare non video, qua ratione ex vi officii sui teneantur decuriones ad ea, que procedens sententia est, firmat.

L14 C.A.

en el *Cabido*, o *Conſej*, sequitur graue repulice damnum, Idque probant, quia viris rectores, seu decuriones dati sunt ut praetorum adiutores ac confiliari. At praetores in his publicis viris extirpandis valde negligentes peccant mortaliter.

Ceterum peritissimos huius regis Cancellaria Granatensis adiutores consuli, ac omnes viramini consensu subscriptione sua confirmantur, decuriones viris ad hoc non teneri, sed sua tantum interesse agere de rebus regi- men ciuitatis politicum concencitibus, ut de propriae populi, pretius rerum venalium, de conferuandis defendantque ciuitatis rebus & redditibus, & de eis legi grime expendendis; de frumentario depoliro tuendo & propidendo, neid deficit; & ne ministri publici ciuibus inimicis irrogent, suisque ministeriis abucentur; & vt opidum pace conferuerit, vt si lares publici grallent, teneantur curiae remedium adhiberi, vt vite fentur; & si alcibi sit pestis, teneantur ciuitate custodiare; & si ipsa ciuitas peste infecta sit, curare vt ergis medicina admittatur, & prouidere incolamitari viris. At omnes mesillis dixerit non teneri decuriones viris, quos *Turados* & *Veniquatos* appellant, alia peccata publica, vt concubinatus, publicas ludiminas, inquietare, nec de eorum punitione, ut remedium tractare in suis concubinis, nec ea iudicari aut praetoris denunciari, nisi quando lex correccio fraternae quemcumque alium proximum obligat. Cui sententia libenter illis accedo. Dicor autem, quia praecipita ablique vigenti ratione multiplicanda non sunt. At nulla ratio cogit hoc praecipuum astuere. Quod constabit de dictu fundamento contraria. In primis enim non est verum os id iurare. Nam forma iuramenti haec est, acti de los turados, como de los Veniquatos. So cargo del juramento proximo de sarr, y que va bien y felmente del dicho cargo de Turado o Veniquato, yen el guarda a el servicio de Dios nuestro Señor, el de su Magestdad y de la ciudad, y guardar a sus priugios, y franquezas y libertades que tiene, y las demas razoness Reales y su ordenanza conformadas del pan del piso, y las demás que tiene, y sus uenos y costumbres, y guardar a el servicio del Cabido, y en los casos de justicia la hará a las partes en todos lugares y cumplir a lo que es obligado a cumplir en el dicho su oficio. Vbi no verbi haberet de peccatis his publicis, nec confundito id obtinuisse quia quamus iuri naturali non derogandi binens: quare non alterit iuramentum obligabit.

25. Tandem deducitur, quid dicendum sit de iuramento decurionum oppidi, quos vulgo *Turados*, & *Veniquatos* Regidores appellant, quos iurantur publicis oppidi bono prospicere. *Naturus* lib. 3. de ref. c. 3. in noua editione 3. dub. 3. 20. ref. Secundo peccata, ut decuriones, quos vulgo *Turados* appellant, peccare mortaliter, si non tabulari negligentes in procurando speciali suo parochia bono; vt si in ea luce publici concubinari, mensie ad ludos publicos expedita, quas vulgo tablajes appellant, vel alia publica expedita, quas vulgo tablajes appellant, ut alia publica publica, & non curant hinc omnia priuatum cognoscere, vt eari manifestent iudicis, vel prælatis, vel eis, quibus in*cabido* remedium adhibere. Idque probat, qua hoc iuramento promittunt, cum ad officia admittuntur, que hoc eis cotinus manus, y si sint tanquam oculi reipublica peccata hinc denuncianda, vt vivent. Atque idem docet *Manuel* 2. 10. *Summa* c. 28. n. 4. in 4. interrog. dicens teneat eos legi naturali sub mortali ad inquirendam peccata publica sua parochia, interroganda que necesse est, & monendum, vt eos certiores faciat de necessitatibus spiritualibus & temporalibus sua parochia, vt eis consulant. Probat autem id, quia sunt rei publicae quafi patres familiias, atque hoc tenentur item, quia l. 13. §. 8. ist. 2. lib. 8. & l. 10. ist. 1. li. 7. noua ref. regie, inbentur hi decuriones in sua parochia habitate, ex ratione redditiva; vt melius possint suum inuimus obire. Quod ad ilium tendit, niꝫ vt spirituales ac temporales eius parochie necessitates facilius nosce valeant. Arque idem dixerit quidam viri docti Hispani consuli, dicentes tunc hinc peccata mortaliter, quando ex eo quod haec publica non denunciant, nec de eorum remedio in conuentu viris publico agunt, vulgo

CAPUT XV.

Quando iuramentum prestator ab aliqua uniuersitate, & aliqui eius non seruant, an reliqui obseruare teneantur: possitque viuueritas statutum suum iuratum reuocare? Vbi etiam tractatur de promissionibus mutuis aut non mutuis cum iuramento, aut absque illo, faciendo aliquid in honorem Dei cedens.

S V M M A R I V M .

Quoctplex difficultas tractanda stet.

Quando iurant universitas aliquod statutum, ad quibusdam non seruantibus, aliis liberas maneat. n. 2.

Quoquicunque universitas aliquod statutum iurare solent. n. 3.

Quando persona universitatis singulariter iurant statutum, an possit universitas id reuocare, ita ut certe iuramentum. n. 4.

Quid si statutum collegialiter statutum sit. n. 5.

An quando universitas potest statutum reuocare, id possit efficeretur, quamvis a superiori confirmatum sit, & licet non valeret, nisi a superiori confirmetur; & quamvis in confirmatione addita est etiā singularia iuramenta. n. 6.

An quando potest reuocare, censetur id efficeretur, si statuent, aut eorum successores veniant censerter contra statutum, & tunc sine per iurio. n. 7.

Quando priuatus mutuo sibi iurant aliiquid se facturus, in honorem Dei cedens, ad alterum non implente, alter liber maneat. n. 8.

An potest in obligacione illam iuramenti sibi remittere Remissio, numero. n. 9.

Promissio rei in honorem Dei cedens quoquicunque homini sibi possit absque voto, vel iuramento. n. 10.

Quando duo mutuo sibi promiserunt ingressum in religionem, vel neutrum possit obstat alterius contingere ad alias nuptias transiit, an neutri resiliere licet alterius iuramento, qui cepit implente. n. 11.

Quid, si neuter caput implente. n. 12.

Quid, si alter est in morte, & implore recuperat. n. 13.

Quando promissio non fuit recipit, & per modum contradicte, communis non obligat. n. 14.

Quid, si aucto ratus promisit animo, & alter acceptauit. n. 15.

Quando censutor acceptatio. n. 16.

An quando concubinarius promittit sibi fidelitatem, & non acceptato ad alium, vel aliis, ea promissio obligata. n. 17.

Quando huiusmodi promissiones obligent ad mortalitatem. n. 18.

Quando obligant, an posse Episcopos, vel altera pars eas remitteret. n. 19.

Triplic difficultas in hoc capite tractanda est. Prima est, qualiter iuramentum fernandi statuta, ab viuueritate aliqua praeditum non obligat, quibusdam illud non seruantibus. Secunda est, quando possit & censetur viuueritas statutum a le iuratum reuocare. Tertia est, quando promissio nullo voto aut iuramento firmata, sed solum homini facta, rei cedens in Dei honorem obligat.

Circa primam difficultatem factis confunduntur, & vix intelligi possunt Angelus v. iuramentum. n. 3. & Sylvestr v. iuramentum. n. 4. q. 2. dicto 2. At breuiter arbitror, quando ex opposita iurantium mente non constat, iuramentum ciuitatis aut alterius viuueritatis, non ligare reliquos; quando maior eius viuueritatis pars non obligatur. Nec enim in talibus putandi sunt reliqui se obligaverunt, sed dum in ea viuueritatis iuramentum seruantur; non autem seruant in ea dicitur, majori parte non obseruantur. Atque ita docent Azor. 1.11. in ist. moral. c. 8. q. 8. Emmanuel Sa-Summa, v. iuramentum, n. 25.

Circa secundam difficultatem, premitendum est, duplicitate posse illius viuueritatis personas id statutum iurare. Prior modo, ut personae singulares sunt; quod cœnit, quoties iurant, id quod singularium obseruantiam seorsum concernit. Ut dum statutum id iurantes, ut nullus noctu domo egrediantur; nullus nisi matriculæ & scriptus vocem in capitulo habet. Posterior modo, quando iurant non vt singulares, sed vt viuueritas quadam. Quod contingit quando iurant id quod non per singulas personas seorsum implendum est, sed coniunctas nomine viuueritatis. Quod appellant collegialiter. Ut si statutum non admittendam personam aliquam ad eam viuueritatem,

nisi talibus conditionibus affectam; vel nullum admittendum ultra certum numerum. Hec enim admisso per singulos seorsum fieri nequit, sed in unum nomine viuueritatis coactos.

Quando ergo statutum iuratum est priori modo, potest viuueritas illa id statutum reuocare, ac subinde obligatio iuramenti extinguitur. Quia natura statuti est, vt id reuocari queat, quamvis iuramentum accedens cum non sit de non reuocando, minime mutat; sed tantum alligat, dum id statutum non reuocatum fuerit. Et ita docent Abbas c. Dilectio, n. 19. de præbend. Angelus v. iuramentum. n. 39. Sylvestr v. iuramentum. n. 4. q. 2. Taberna v. iurare. n. 36. Et allegaris alius Gutierrez de iurament. i.p. c. 28. n. 16. vbi cum alius bene addit secus esse, si iuramentum esset non reuocandi prædicti statuti. Tunc enim renocare non posset abique per iurio, nisi desiceret causa finalis statuti.

Si vero statutum iuratum, si posteriori modo, nequit viuueritas illa, etiam vt viuueritas congregata, illud reuocare. Ut constat ex d.c. Dilectio. Et traditum Abbas, Angelus, Sylvestr, Taberna num. presed. allegatis. Conar. de pactu 2. p. 8. 2. ms. vers. Ego vero, qui addit per illum textum forte irritum, quod contra hoc iuramentum gestum fuerit. Quod statuentes per id statutum una cum iuramento sibi ipsi absudicant potestatem contrarium agendi. Temperant autem hoc Abbas, Angelus, Sylvestr, Taberna ibidem, vt non possit viuueritas illa statutum id reuocare, nisi properauorem, & bonum publicum. Quippe hic casus videatur exceptus, vt fine per iurio integrum sit ei statuto contrarie.

Nec quoties viuueritas illa potest statutum a le iuratum reuocare, obstat id esse a superiori confirmatum; adhuc enim potest reuocare, si statutum id principaliter concernat fauorem statutum. Quod ea confirmatione priuilegium habet, quod statuentes, in quorum fauore cedit, possunt renunciare. Ita Abbas, quem referunt & sequuntur Angelus, Sylvestr dicto 5. Taberna q. 39. Causa nu. 6. alleg. n. presed. Greg. Lopez. l. 12. v. Sobre las gentes, in 2. limitat. infn. lit. 1. part. 1. Addit bene Sylvestr hoc esse verum, quamvis materia statuti eius conditio sit, vt statutum minime valeret abique superioris confirmatione. Addit etiam bene Causa. multis allegatis contra alios, quos ibi refert, hoc quoque esse verum, etiam si Ponitex statuum confirmaret addita clausula irritant. Possent enim adhuc reuocare, in quorum fauorem statutum est. Quod si statutum fauorem aliorum, aut bonum publicum concerneret, nequerit viuueritas illa id reuocare. Quia superior confirmingo videtur suam facere dispositionem. Quia omnia ea, quibus quis auctoritate imperitur, ita efficitur, & apostolice de præbend. in 6. Arque ita per hanc distinctionem concordant prædicti auctores Bartolom & Baldum inter se contrarios.

Tandem, quando viuueritas potest statutum reuocare, statis est, vt reuocare censetur, si statuent, aut eorum succellentes veniant censerter & collegialiter contra statutum, etiam viuico actu. Ut docent Ioann. Andreas, Hostenpi, Abbas, quos referunt & sequuntur Sylvestr ea q. 2. dicto 3. Taberna loco proxime allegato. Nec tunc contrauenient erunt periti, Cum eo ipso statutum reuocent, & sic celer iuramentum circa illud. Ita Sylvestr ibi dicto 4. Taberna q. 36.

Vtima difficultas est, qualiter obligat promissio iuramento firmata, aut fine illo, alicuius rei in honorem Dei cedens, facta alteri homini. Et quidem ad indicandum, an altero non implente maneat alter ab obligatione liber, vt quando duo sibi mutuo iurant, aut promisunt se ingressibus in religionem, aut non lufus, spectandum est, an haec duas obligationes ad eam inuicem referantur, an non. Si enim non referantur, sed independenter vnu ab alio promisit, etiā vnu promissum non prester, alter non ob id obligatione liberatur. Ut bene ait Azor libro 11. in ist. moral. c. 8. q. 4. fine. At fecis dicendum est, vbi promissio ne hec ad eam inuicem refererantur, quia iurantes intendebant, vt mutuo vterque impleret. Quia tunc racitam habent conditionem, vt solum obligent altero implente.

Ita Angelus v. iuramentum. 6. n. 2. Sylvestr v. iuramentum. 3. 4. 9. fin. Taberna v. iurare. q. 20. Quando autem ex circumstantiis nequit fecerit vro modo iuramentum aut promissio emitti sint, sed res est dubia, existimo ex materia natura, quae potissimum in Dei reuectionem & honorem cedit, indicandum esse iuramentum aut votum viuus non referi ad alterius iuramentum aut votum, arque adeo eius obligacionem non cessare altero non implente. Duxit quia tunc de voto aut iuramento contat, de libertate autem eius obligacione est dubium. Ergo posse & presumptio stat pro voto, item, quia ratione prædicta materie, dum dubium est, an fauore hominis, an potius Dei honore spectat, emissa sine, iudicandum est in Dei honoris emissa esse. Ut bene ait Sorm. lib. 8. de infinita q. 1. a. 9. column. ultima.

Quod si queres, an hi muni sibi possint obligationē hanc iuraram, aut alteri. Dicemus lat. c. 20.

Munus autem dubium est, quando non est votum nec iuramentum, sed sola promissio alteri homini facta, an obligatio. Ratio autem dubitans est, quia non videat illius hominis interest, vt ea promissio impleuratur, sed solum Dei. At Deo nil promissum est, sed solum homini. Sed vt res hanc intelligatur, premitendum est, hoc pactum fieri posse duplicit, prior modo, per modum pacti respectu, & reciprocum promissio, ita vt sit contractus. Factio vt facias. Vt si duo coniunctio pacto inter se int. vt ambo ingrediantur religione, vel vir & vxor ut neutrō alio defuncto ad secundas nuptias transeat; ita vt viuus alteri se obligari ratione obligationis sibi faciat. Posterior modo, non per modum pacti, quia aut viuus tantum alteri promisit aut si mutua fuit promissio, non fuit per modum pacti, sed vice versa dissoluta, ac independens ab alia. Et quando prior modo, potest esse res integra, quia neuter implorececepit, aut potest esse non integra, quia alter ceperit impletum.

Prima conclusio sit. Quando ea promissio est res ipsa, & per modum contractus. Facio vt facias, si res non est integra, quia alter ceperit impleti, teneat alter flare promissio. Quia in contractibus innominitis, quod non est integrum, omnes dicunt alterum non posse resiliere. Et iam ingressi in religionem videat interest, vt alter in pleat, liquidem hoc scilicet obligari, & iam non potest ingressus retrocedere, quia vel illi iam professus, vel si est nouitus, est edecens aliquid retrocedere. Item, quia gratum est sibi cum religio statutus committit, habere, vel si est alia religio, vt illa aviplicetur, vel vr ambo patet religio finit, vel vt aliquis manens in seculo succedit in aliis bona. Sic ut quidquam faceret alter haec legem, vt alter alii ex iurando inferretur, vel dare aliquid pauperibus, teneat hinc stare promissio. Sicut etiam, quando vir & vxor scriptura publica institutio maiorum communis pacto, ita vt altero non instituerit, neuter potest altero inuito reuocare; eo quod si quadam reciprocum conuentio & contractus. Ut ex multis probat Menses de maioratu 1. p. 23. n. 2. in prior editione.

Secunda conclusio. Si vero res est integra, quia neuter ceperit impletum, etiā sentientes esse locum penitentiae in contractibus innominitis dum res est integra, censentur conuenient posse quilibet horum resiliere. At existimo neutri integrum esse altero inuito resiliere. Quia etiā articulo iure cuius potest in contractibus innominitis dum res est integra, quilibet altero inuito resiliere, immo & qui impletum ceperit, l. si pecuniam, ff. de conditione causa data, at tento in hunc regni Castellæ 1. 2. titul. 16. libr. 5. noua recapitul. neueri resiliere potest etiam re integra abique alterius consensu. Ut traditum ferre omnes Doctores huic regni, quos referit & sequuntur Gutierrez de iuramento i.p. 35. n. 1. Molina tom. 2. de iuris. diff. 2. 5. cons. 5. Etiā contrarium sententia Padilla. Naturalia, 9. Epis quidem, n. 19. ff. de prescript. reris, dicens illam legem regiam loquunt in iolis contractibus simplicibus, non autem in reciprocis & reciprocis. Insper, quia, etiā lex civilis non concedat actionem contra fidei relinentem; ac ex tali pacto oritur obligatio natu-

rali etiam se integra. Ut multis allegatis defendit ibi Padilla num. 7. & Molina dicit diff. 2. 5. cons. 5. addens conuenienter in foro conscientie neueri licet etiam re integrare resiliere altero contradicente. Quia obligatio naturalis est obligatio in foro conscientie. Ut probauit lib. 1. de maritim. diff. 7. num. 15. In pacto autem reciproco coniugum non transeundit alias nuptias altero mortuo, quando iam alter obiit, nullatenus licet superflui à pacto resiliere, et si dicceremus licet vivere dum res est integra. Quia tunc non censetur res omnino integras cum ex parte defuncti nulla alia executionis pacti incepito sperari possit.

Tertia conclusio. Si alter his pacificibus sit in mora, & implere reculerit, alter liberatur ea promissionis obligacione. Quia in contradictionibus innominitis tunc resiliere licet, etiā in culpa non est. Ut docent auctores n. precedenti alegati.

Quarta conclusio. Quando promissio non est respectu, & per modum contractus, sed aut alterius solius, aut si mutua, est quilibet dissoluta, tunc communiter ad nullam culpam ea promissio obligat. Qofa lib. 1. de maritim. diff. 5. num. 21. probauit communiter homines in promissionibus humanis nullę se ad culpam obligare, sed ex quadam benetia honestate, nec credere obligacionem ad culpam coniungere, sed ad suum tuendum honorem. Quod maxime verum est in his, quae non respiciunt alterius fauorem, sed honorem diuinum. Quippe quando quipiam sibi obligate in his intendit, votum vel iuramentum ioleat emittere.

Quinta conclusio. Si autem vera promittendi, ac se hominem obligandi adiutentio, sicut contingit in aliis promissionibus rerum temporalium, tunc spectandum est, an alterius interest eam promissionem impleri, eo quod tantum res sibi gratiam & optatam acceptati, vel pro ea obtinenda instat, & tunc promissio obligabit. Quia non est potius ratio alio promissionibus iurum temporium, que obligant, quam de hac, cum in virisque inter se eius, cui fit promissio, illam impleri, & adiutare acceptatio. Si autem in iure, ut modum contractus, Facio vt facias, si res non est integra, quia alter ceperit impleti, teneat alter flare promissio. Quia non est integrum, omnes dicunt alterum non posse resiliere. Et iam in pleat, liquidem hoc scilicet obligari, & iam non Deo non fit tunc promissio (vt supponimus) homo autem cui fit, non acceptat tanquam tem libi gratiam, sed mil de ea curat, vrpote cuiuslibet tam impleri interest. Et quamvis promittens non tanquam intendat fauorem eius, cui promittit, sed obsequio Dei, autem scandalum, & rixarum occassiones, at hac non Deo promittit, nec iure iurando se affligit, sed mere homini promittit eius fauore principiter recipiens, qui tamen tem illam non acceptat tanquam libi gratiam.

Tunc autem est acceptatio, vel quando alter expresse accepit gratias agens pro promissione illa: vel rater, & ciuic interest, vt quia in stabto pote re illa obtinenda, vel optabat obtinere. Quia in favorabilibus sibi racens censetur videatur. Ut probauit lib. 1. de maritim. diff. 5. n. 5.

Hinc deducatur, quid dicendum sit de promissione iuramenta, vel non iurata, qua duo concubinarii promittunt sibi fidelitatem, vel solum alteri; id est, fore vt promittens non est integrum, omnes dicunt alterum non posse resiliere; eo quod si quadam reciprocum conuentio & contractus. Ut ex multis probat Menses de maioratu 1. p. 23. n. 2. in prior editione.

Secunda conclusio. Si vero res est integra, quia neuter ceperit impletum, etiā sentientes esse locum penitentiae in contractibus innominitis dum res est integra, censentur conuenient posse quilibet horum resiliere. At existimo neutri integrum esse altero inuito resiliere. Quia etiā articulo iure cuius potest in contractibus innominitis dum res est integra, quilibet altero inuito resiliere, immo & qui impletum ceperit, l. si pecuniam, ff. de conditione causa data, at tento in hunc regni Castellæ 1. 2. titul. 16. libr. 5. noua recapitul. neueri resiliere potest etiam re integra abique alterius consensu. Ut traditum ferre omnes Doctores huic regni, quos referit & sequuntur Gutierrez de iuramento i.p. 35. n. 1. Molina tom. 2. de iuris. diff. 2. 5. cons. 5. Etiā contrarium sententia Padilla. Naturalia, 9. Epis quidem, n. 19. ff. de prescript. reris, dicens illam legem regiam loquunt in iolis contractibus simplicibus, non autem in reciprocis & reciprocis. Insper, quia, etiā lex civilis non concedat actionem contra fidei relinentem; ac ex tali pacto oritur obligatio naturalis.

Denum duo obseruanda sunt. Prus est, ad indicandum, ut an promissio nee humanæ, de quibus à num. 11. vsque nunc locuti sumus, obligent ad mortale, non spectandum est, qualis sit materia promissi in ordine ad diuinum obsecrum; sed qualis sit in ordine ad hominem, in cuius gratiam sit; & quantum illius inter præmissionem illum impleri. Quia Deo nō promissum est, nec eius intuitu, sed foli homini in eius gratiam. Ergo ex hac hominum gratia, c. iusque fauore, obligatio præmissionis metienda est. Et si eius plenum intert præmissionem impleri, transgredit se rit mortalis. Ut contingat, quando ex societate alterius, qui simul præmisit illi religionem, penderet pax & tranquillitas alterius in religione statu; vel quid simile. Quando autem parum intererit (vt communiter contingit) transgressio erit venialis. Atque idem ceterum, etiæ ea præmissio intrumentum firmata sit, nullo habito intuitu ad Deum, sed mere ad gratiam & benevolentiam hominis, cui præmissio sit. Quando enim macta præmissa iuramento est leuis, iuramentum transgresio est venialis. (Vt diximus c. 4. n. 23.) At leuis est, quando ei, cui sit præmissio, est parum grata, parumque illius intererit.

Posterior est, quoties haec præmissiones humanæ obligant, sicut illi, qui præmissi sunt, illis remittere, vel summi principes & cauaboni communis id polcentissimi sunt de re pia, summi Pontificis; si de re mere temporali, principis aperte in temporalibus. Sicut in quibus alia præmissione homini facta contingit.

CAPUT XVI.

Qualiter intelligatur, ac obliget iuramentum à medicis præstitum admonendi statim infirmos, vt fateantur.

S V M M A R I V M .

Qualiter iure naturali tenetur medici admonere infirmos, vt fateantur, & delatora periculum, & non declarant, an reverentur restituere damnam inde fecerint. 1.

Referuntur decreto Innocentii III. & Pij V. motu proprio de hac re, num. 2.

An hec decessit obligatio sub mortali? n. 3.

An obligatio medici ad monendum infirmos, vt fateantur, antequam de salario consentiant, & nisi carant, iure illius periculi, ac solutum possit repetiri? n. 4.

An intelligatur de quibus iuriis moribis? Referuntur duplex sententia, n. 5. & 6.

Exclusio sententia Austriae, n. 7.

An statim fit admonere per se, ut per aliquum? n. 8.

An si ager admonitus confiteri nolit, ita in medico deferendum? n. 9.

Quid si ager dejectus in mortis periculum incidat? n. 10.

Quid si aliud gravis detrimentum patuerit? n. 11.

Quid si certo credatur monitionem non profuturam, aut de hoc dubitum? n. 12.

Quid minoribus celorum medicum exigit? n. 13.

An nos aetate possimus conseruandis abrogari? n. 14.

An iuramentum, quod presulz medici hac de causa exequenda, ipsi obligat? n. 15.

Veres haec radicibus intelligatur, videndum primo est, quando attento solo iure naturali acciduum medicis ad hanc monitionem affingantur. Secundo, quando attento decreto Innocentii III. Cum infirmatis, de panis, & remis, & motu proprio Pij V. Tandem, qualiter iuramento de hac monitione premitur iuxta eum motus proprii præscriptum obligentur. Si ergo solum iure diuinum naturale attendamus, ita distingendum est. Si medicus probabile mortis future periculum preuidat, tenetur admonere per se memplum aut per partochum, consanguineos, aut per alios, infirmum, quo sacramenta se muniat, conscientiam exoneret, et de iure rebus disponit; si credit fore, ut id multum anime infirmi profit (non mortaliter credendum est) eo quod sic in peccato lethali, aut aliqua declarando, testandoque componit discordias probabiliter intercessores aut alios orituras; aut si id fore dubius sit. Quia in dubio tenetur quispiam notable proximi dannum vita-

vocatur, ut etiamque agrum visiter. Cum tamen iuxta omnes (vt mox dicemus) non tenentur admonere, donec ergo in usu morbum norit. Etto autem id præceptum obligaret ante conuentum de salario, non credo verum, quod aiunt Rosella & Sylvester ibidem, nimis, medicum non antea admonentem priuari iure salario promissi pertendi, atque si solutum sit, posse ab eo repeti, per l. Non dubium, C. de legibus. Quod de eo salario contra iuris prohibitionem conuentum sit. Sed ab hac opinione recedunt Hoffstet. Ioan. Andreas, Ant. num. 10. Anch. proxime allegati, etiæ aliquantulum dubius, dicunt enim le non audire hanc penam imponere, co quod iure imposita non sit. Atque Abbate c. Cum infirmitas, num. 6. expresse dicit non esse imponendam. Quiaid pacum quod substantiam suam non est iuri aduersus, sed tantum quod accidentis quadam temporis.

Rufus non conuenit inter auctores, de quibus moribus decretaria hæc intelligantur. Nam d. c. Cum infirmitas, & dictus motus proprius Pij V. id statuunt, cum medicus infirmitum lecto facientem visitat; unde circa morbi qualitatem nil Pius V. innovat. Quidam dicunt intelligi de solis morbis vita periculum afferentibus. Ita Rosella v. Medicus, & ibi Angelus n. 9. Armilla n. 1. Nauar. Summa, c. 25. n. 6. Manuel i. to Summa, in 2. edit. c. 2. & 6. fine. Graffii l.p. decisionum, l. 3. c. 14. n. 7. Vega 2. to Summa, c. 35. casu 3. Explicant que Angelus & Nauar. lecunt esse, quando constat morbus periculo carere. Arque ita censentur velle teneri medicos hos præcepto, quando est dubium, an morbus sit periculosus. Et amplius Rosella & Angelus explicant hoc periculum tunc contingere, quando ratione eius tenetur ager præcepto confessionis diuinio. Quia durum videntur seculo hoc periculo altringere medicos ad hanc monitionem.

Alij è diametro censent in quibusunque morbis id præceptum obligare medicos. Dicuntur, quod præceptum id generaliter de morbis loquatur; atque si de solis periculis intelligenter, facile esset Pontificis id statuuntibus ad morbos periculosos limitare. Præterea, quia ratio decisionis expressa d.c. Cum infirmitas, in omnibus morbis locum habet, quæ est, non postea admonitus ager, vt fateatur, tristitia affectus credens fibi mortem imminentem, in desperationem incidat. Quod maxime locum habebit, si in solis morbis periculosis admonentur sit infirmus. Tamen, quia ea verba d.c. Cum infirmitas, distilte precipit, clare nouum præceptum indicant. At in eo mortis periculo tenebantur iure diuinio naturali medicis ad eam monitionem. (Vt diximus num. 1.) Arque ideo hanc partem tuentur D. Antoniu. 3. p. tit. 7. cap. 2. §. 4. Sylvester v. Medicus, q. 3. dicto 2.

7 At media via procedendum est, vt necid decretum de

solis morbis periculosis intelligatur, vt probantationes num. præcedentia latentes, de quoq; morbo leui. Ut probat ratio num. 5. adducta. Sed intelligendum est, quando infirmitas est talis, vt non ex delictis, nec ex solo podagro impedimento, sed ex se lectum perat. Quod clare indicant d. c. Cum infirmitas, & dictus motus proprius Pij V. dum id præceptum relinguunt, cum infirmis in lecto iacet. Et ita expelle tentit Caet. Summa, v. Medicus, ad finem. Quod idem sententia Tabiena v. Medicina, n. 1. & Suarez 4. to 1. p. diff. 35. feb. 5. nu. 4. dicens id decretum non de solo morbo periculoso, sed de quoq; graui intellegi. Et addit bene Suarez, vel quando medicus in principio prudenter indicat periculum morale esse, vt morbus grauius sit.

8 Hanc autem monitionem dicunt Caet. n. præcat. Ay-

milia v. Medicus, n. 1. Nauar. Manuel, Graffii, Vega, n. 4. allegati. Suarez 4. ad. 3. n. 5. latus esse, siue fiat per ipsum necesse medicum, hue per alium; quod ita confuetudo id decretum interpretata sit. Idque verisimiliter credo, etiæ nulla confuetudo id decretum interpretans esset. Quia quod predicta de cetera intendunt, et ita ager facientem recipiat.

Sergio id obtinet admonente medico, vel alius, nil refert quinam admonet; eo vel maxime, quod nun. 1. di-

ximus præcepto admonendi iure diuinio naturali medi-

cis imposito facilius admitione per altos facta.

Quod si admonitus ager confiteri nolit, an huic obligacioni satisficerit medicus, non constabat inter DD. argumento decreto d.c. Cum infirmitas. Quidam enim dicebant ea verba cum effectu accipienda esse, ita vt ager confiteatur, & aliter eum à medico deferendum esse. Alij vero dicebant latius esse, vt medicus moneat, & inducat; ita vt monere sit in memoriam reuocate, inducere autem fieri faciat hortari; ita vt quantum est ex parte medici sequatur effectus, nec cum teneri defereat agrum non contentem. Quia ille textus nil amplius à medico petit, quam ut moneat, & inducat. At hec discordia cessat, attento motu proprio Pij V. quo expresse subetur medicus deferere infirmum, quicquid die à monitione transfacta fidem non fecerit confessio per scriptum confessari. Quasi eam penam veluti iustam imponat agro nolenti fateri. Ut be- tie ait Suarez, l. sec. 3. n. 5.

Quod decretum vt valde rigidum, est merito tempe- randum, vt intelligatur, nisi ex desertione medici conti- turatus ager in probabili mortis periculo; runc enim, etiæ perimax sit in renuenda confessio, defendens non est. Quia contra charitatis ordinem videtur non subuenire agro in ea necessaria corporis & animæ; qui forte desperans obicit & force medico non defrente, ad præfiranam signitatem restitutus, aut morbo ingrauescenti, ad meliorem frugem se recipit. Arque in ob hanc rationem D. Antoniu. 3. p. tit. 7. c. 2. §. 4. Angelus v. Medicus, n. 8. & ibi Sylvester q. 3. dicto 2. Armilla n. 1. Tabiena v. Medicina, q. 1. n. 12. dicunt in hoc eventu non deferendum agrum, eo quod sit contra charitatem. Et quanvis locuti sint ante motum proprium Pij V. attento solo decreto d.c. Cum infirmitas, eorum ratio militat quoque attento motu proprio. Nam si ea deferto est contrachartatum, nil charitati adversum intendit Pontifex statuere. Et in propriis terminis motus proprii docet Suarez, l. sec. 3. n. 5.

Inimo idem credo, quoties medicis abletia est graui- ter agro nocturna. Id enim probat ratio num. præced. ad ducta. Permetitur enim charitatis ordo, postulans ut etiam obstinata subueniat.

Et quando certo creditur eam monitionem nil profu- turam ob agri obstinationem, nec medicus tenetur ad- monere, nec eum deferere. Quia Pontificis mens fuit spi- rituali agri fulni confundere, & nil fructuante præcepit. At in hoc casu frustanea esset admonitio, necad eum si nem conducens, item, quia virginitas est præceptum natu- rale diuinum prædictum admonitionis infirmi in mortis periculo constituit. Quod tamen efficitur in hoc evenu- probaribus suis. Rarissime tamen, aut nunquam hoc acci- det. Quia (vnu. 1. diximus) medicus debet esse certus de hoc, & in dubio, an proderit, tenetur admonere.

Arque quando morbus celere medicinam requirit, ita vt confessio exspectatio detrimentum corpori al- larua sit, non est necessaria ea exspectatio. Quippe in eo eveniente non ligat id decretum. Sic Angelus v. Medicus, n. 8. & ibi Sylvester q. 3. dicto 2. Sed quanvis hoc in se verisimilium sit, non video qualiter ad rem faciat. Quia d.c. Cum infirmitas, non exigit præmissum confessionis, sed monitionem, vt ager fateatur, cum necessaria medicina celestis nil ob- stet. Atque motus proprius Pij V. triplum confessio facienda concedit; ac proinde, & medicinis, & confessio locus est. At posset habere locum, quando iam accedente tertia die, confessio non esset facta; & necessari- tas celoris medicina postular, ne expectetur. Et truncatione grauius damni imminentis non est expectanda. Vt diximus etiam n. 10. & 15.

Tandem circa haec de cetera dubitatur, an confuetudi- ne aboliri valeant? Qui iam negant. Dicuntur, quod confuetudo legem abolescere debet eis ratione confu- tatione, & fin. de confessio. At nullus talis inducit potest aduersus hoc decretum, vt propter quod in animalium falutem est. Ita Hoffstet d.c. Cum infirmitas, n. 2. & ibi D. Antoniu. n. 3. Ab- bas n. 6. Anch. num. 2. D. Antonius, Angelus, Sylvester, Tabiena allegati n. 10. Rosella v. Medicus, quicquid. At contrarium prorsus dicen-

dicendum est. Quia cum hæc lex humana sit, potest conseruanda aboleri. Ab hac enim regula sola lex diuina & naturalis excipitur, & finis de conjecturam. Et fundamento contrario late latifuscum li. 7. de matrim. disp. 4.n.14. Atque ita docent Caietan. in Summa, v. Medicus, ad finem & ibi Armill. n. 1. fine. Nauar. Summa c. 25.n. 61. Suarez. dicit. s. 3.n. 5. Quare merito dicunt hoc decretum non aliis obligare, quam viu receptu fit, videlicibus & dissimilatibus pralatis, quibus incumbit curare, ut illud medici exequantur.

Ex his decidendum est, qualiter iuramentum à medicis praesitum exequendi huius decreti, causa minime magnum illos obliget. Dicendum est in primis, id iuramentum intelligi in quantum motus proprius Pij V. viu receptus est, & proutile obligat. Ut bene docet Suarez. et s. 3.n. 5. & confitetur dicit. c. 14. n. 9. Quare cum videamus illum minime viu receptum esse, idque videlicet & dissimilatibus praelatis, iuramentum id non obligat, nisi in iis locis, ubi id decreto viu receptum esset. Quam ob rem in aliis locis solum tenentur medici, quod hoc tenere praecipuum iuris diuinis explicitum n. 1. Nec tamen erunt periti illud transgrediendo. Quia iuramentum est tantum de seruando moto proprio Pij V. qui longe aliud disponit, nec viu est receptus.

CAPUT XVII.

Qualiter iurandum, quo quis se alteri obligat, interpretandum, & extendendum sit.

SUMMARIUM.

Iuramentum generali obediens alicui, aut concedendi quidquid petierit, ad quid extendatur? 1.

An obligat si quis immoderatum praescipiat? n. 2.

An cujae uocis ita generaliter iuratur? 3.

An ualorem facundi, aut omittendi, debet intelligi ex sola causa temporis iuramenti, & non ex sua sueruentia? 4.

Qualem obligat iuramentum promoti ad gradum licentiam, non recipiendi gradus doctotorum in alia academia? 5.

Promotio sub pena, vel iuramento alium non offendere, an se ea uox ejusdem ostendat, & perit? & pena reuictio? 6.

Qualem intelligatur renunciatio iuris habiti, & quod pertinet? n. 7.

An iuramentum intelligentibus non mutatio remissio? n. 8.

Iuramentum generali restringendum est, quantum fieri potest, ut minus obligat. n. 9.

An in dubio obligat, & quando est dolo praesitum? Remissio? n. 10.

Iurato ne renegatiuum beneficium in alterius favorem, an id efficiat, ualeat transire ad regnacionem? 11.

An iuramentum aliam interpretandum sit, ut obligat contra prius superioris mandatum? n. 12.

Iuramentum fortior naturam primordialeam, non autem accidentalem actus cui adiicitur. n. 13.

Iuramentum fiduciosum adiicitur, an obligat ad principalem creditoris exactionem? n. 14.

Et isti, an iurans non expellit uirum ex coniunctu domini, posse expellere, si non solus tempore delinato?

An iurans aliquis iure licet compensatione uiri, si tantumdem sibi debet? n. 15.

An iuramentum, quo alicui da ur fides, obligat ei fidei date transfringere? n. 16.

An venditioni iurata, abque traditione praeuale traditio alij facta? n. 17.

An iuramentum contra priorem promissionem valeat? n. 18.

An usus contra iurandum, quando valent? n. 19.

An iuramentum, sicut praesitum possit exanim ex solo iuranti est confirmatio ad aliud causum? n. 20.

Quid si ille denou interdebat iurare? n. 21.

Quid ad uim iurantis, & inserviendum peritum, satis si relatio ad iuramentum prius praesitum? n. 22.

An compromittere item de signata descendenda, & iurantes parere sententia, remansit ex vi iuramenti parere, si oritur que coniunctio dies prologorum? n. 23.

An iurans, iure certa die, remansit ex vi iuramenti alta die per creditorem prorogata? n. 24.

An iuramentum sit interpretandum, ita ut non sit cum detrimento & incommodo alterius? n. 25.

Rem hanc quibusdam conclusionibus, & corollaris eius ex dictis explicabo. Prima conclusio. Iuramentum generaliter praesitum voluntatis alicuius exequenti, in simili questione de uoto. Et qualiter interpretandum sit iuramentum dolose praesitum, diximus hoc lib. cap. 10.

11. Quarta conclusio. Iuramentum in cordum exactum ab ordinario, dum aliquem ad beneficium promouet, non religandi illud in favorem alterius, ut non commutandi oblique Episcopi consentit, non impedit quin uolens iurans ad religionem tranire, pollicillud in amicitiam resignare. Quia id iuramentum tantum adhibetur, ut beneficium recipiens eo statim se abdicet, & apud canturique, quia compensationatio non sit vera, & ficta solutione, l. Sic cum si sit ff. de compensatione. Item, quia c. ad nostram, el t. de ureur, deciditur iurare in reuictu mutuum acceptum sub pignoribus, non possit obsecere fructum à mutuante perceptum ex pignore compensationem. Acque ita docent Innocent. Heftens. Ioan. Andr. Imola. Anton. Mathef. Colleger. Aretinus. Zafra. Corfetus. Felmus, quos refert & sequitur Gutierrez de iurament. p. 6.n. 7. Meim. C. derfisi. q. 3. causa 11. Angel. florius. p. tract. dicitur. q. Quoniam tenetur restituere, a. 1. dub. 13. dicit. 10. cont. 3. Et hanc partem dicit tutio Greg. Lopez. l. 20. initio. t. 14. partit. 5. At multo venus est, integrum huicella ea compensatione ut. Quia ea compensatione censetur quædam solutione, l. 4. §. Soluisse. ff. dicitur. Et quamvis sit quædam ficta solutione, liberaliter vero esse alieno soluendo, est quæ vera laisfactio. Nec obflat d. Ad nostram, quia vel (ut ait Couar.) non erat liquidum fructum debitum, cum quo vocabat debitor liquidum debitem compensare. Vel ut ait Sylvestr. & Asor. iurata illæ solutum, obligando se expresse ad non viendum compensationem. Atque ita docent Bartolus. Baldus. Cumatus. Faber. Angelas. Albas. Alexander. Platina. Melincus, quos refert & lequitur Couar. de pactis 1. p. 8. 4.n. 9. & 1. Angelus. v. Iurament. 4.n. 4. Sylvestr. v. Iuramentum. 3. q. 6. & v. Iurament. 4.q. 27. Nauar. lib. 3. de rest. 1. in nova edit. p. 4. dub. 9. n. 34. Emmanuel Sanz. in Summa, v. Iuramentum. n. 20. Asor lib. 11. initio. moral. c. 8. q. 10. Manuel 1. tom. Summa, in 2. edit. c. 19. lib. 4. fine. Quod intelligere iuxta ea, quæcumque sequuntur.

12. Quinta conclusio. Et si iuramentum non obligat contra prius superioris mandatum; at aliquando id praesitum ad eum euuentum non extendetur, & tunc obligabit id iuramentum. Ut si Episcopus licentiam beneficiorum concedat, ut absens literatus studio vacet, nullusque ab Episcopo sit ad certum diem credere, & clericus debita in studio contrahat, iurans creditor fore, ut inde non recedat, donec eti solutus, tenetur utique iururando non recedere ante solutionem, eti dies redempti ab Episcopo constituta accedit, si alienum obaliquit, ad studia contulisset, ut si ab eo que necessitate, vel causa legitima, ex debita contraxisset. Atque idem iuris est, si pater filium absenter reuocet, & de quibusc alio alterius potest eti liberato. Ita docent Ioan. Andreas & Abbas, quos refert & sequuntur Angelus & Iuramentum. 5. n. 27. Sylvestr. v. Iuramentum. 4.q. 26. Asor lib. 11. initio. moral. c. 8. q. 3.

13. Sexta conclusio. Iurandum fortior naturam, & conditiones contractus, cui adiicitur, atque iuxta eius naturam, & cum eidem conditionibus, quas illæ imbibuntur in se habet, interpretandum est. Constat ex Vlt. C. de non numerata pecunia. Et ratiocinio eius, iuramentum non arguit obligationem, nec confitum, sed eti tantum intra limites suos manent addit religio omnis vinculum. Ut iuramentum feminæ dicenda absolute praesitum, tacitam habet conditionem, nisi illa postea fornicetur, aut notabiliter deformis fiat, eò quod matrimonij promissio eam tacitam conditionem habet. c. Quoniam modum de ureur. Hoc autem intelligitur de natura propria, & à primordio ipsi acti conuenient, fei (ut uniuersi solent dicere) sequitur naturam primordialeam contractus, non vero accidentalem. Itaque iuramentum intelligendum est secundum naturam, conditiones & qualitates, quas actus, qui accedit, consequitur ab exordio, ex proportionate eiusdem claus, per legem canonicas & ciuilias, iurans aliam expedit se addidicit. Arque ita multis allegatis docent Couar. de pactis 1. p. 8. 4.n. 1. Roland. conf. 6. n. 37. vol. 1. Gutierrez. de ureur. 1. p. 37. n. 2. & 3. Dicunt autem naturalia actus vel pacti, quae procedunt virtute ab initio à propria rei specie, que vero accidentaliter venient, contingunt triclini ratione, nempe, tatione culpe, mora, vel conuenientis. Vrallageto Baldus tradit Couar. c. 1.

14. Hinc tertiò deducitur, renunciacionem iuratum juris habiti, & sperati, intelligi de iure, quod sperabatur in posterum ex causa deprelanti. Qui non dicitur spes quemlibet de praesitfundamentum haber. Ita Bart. quem refert & sequuntur Anton. eccl. 2. n. 11. Abbas. n. 12. Anchorn. t.

An vero iuramentum obligat rebus mutatis, & qualis mutatione debet esse, dicimus libro sequenti in simili questione de uoto, in cap. 2.

Tertia conclusio. Iuramentum generaliter praesitum restringendum est, ut quantum fieri potest, minus obliget. Ut probauit libro 1. de matrimonio disputat. 9. numero 11.

Quarto deducitur, iuramentum etiam iurata, absque traditione tamen, prævalere ventionem cum traditio ne alteri factam, atque in hunc posteriore transferri dominium. Quia cum natura contractus complicitis & ventionis ea sit, ut ante traditionem dominum in empore non transire, si ante traditionem vendatur, & tradatur alteri factam, potenter emporie efficietur dominus.

transgressio voti, vel iuramenti excusatur à culpa, vel quando fuit in re modica transgressio, dicemus libertatem sequentiam de voto penal.

5 Tertia conclusio. Iurans, vel votum non ludere, potest mutuare alij nūmos, vt nomine ipsius mutuum accipiens ludit, potestque ipsius docere in ludo, nisi expressè volunt ad abstinendum ab his obligare. Quia hoc non excludere. Ita also ex ludo c. 13. conclus. contra Baldum & ian. c. 1. quis ibi refert, qui fortè locutus sunt, quando iurans dixerat numeros, vt nomine ipsius iurantis alter ludaret. De quo cau. dicam n. 7.

6 Quarta conclusio. Ad discernendum an iuramentum aut votum non ludendi obligare iurantem ad non ludendum per semet ipsum, sive ludar nomine proprio calcaneo. (Quod vulgo dicunt, a nostrarer el mismo, ora puega por si, aor a por owo.) Quando omnino non constat de iurantis intentione, peccandi est iurantis finis. Si enim finis fuit, ne iacturam temporis faceret, aut quia ludo occupatus non vacabat suo ministerio, tenebat ex vi illius iuramentum non ludere per lemet ipsum, etiam si alieno nomine ludat. Quia hic dicitur vere ludere, eam demque iacturam temporis facit, huiusmodi modo in vitroque cunctu occupat. Et ita intentio iurantis ad hunc calum se extendet. Si autem hinc fuit vitare iacturam pecuniarum, potest ludere nomine alieno. Quia cum tunc nullam propriam pecuniam iacturam faciat, intentio iurantis non fertur ad hoc. Si autem finis fuit vitare discordias ex ludo ortas, & tunc inspiciebat est discordiarum causa. Aliquando enim discordia nascitur ex eo solum, quod iacturam in ludo faciat; & tunc potest ludere nomine alieno. Quia perinde est, ac quando est finis iacturam pecuniam non facere. Aliquando autem discordia nascitur cum domesticis, et quod ludo detentus sero veniat domum, ministerio suo det. & tunc non potest ludere nomine alieno. Quia perinde est, et quando finis non occupari ludo. Si hinc fuit vitare peccata blasphemiarum & iuramentorum, & similia ex ludo orta, communiter hæc oriantur ex ira & dolore conceptis ob propriam pecuniam iacturam in ludo, & ita communiter non comprehendetur sub hoc iuramento non ludere nomine alieno, nisi iurant idem si horum peccatorum periculum, quando nomine alieno ludit. Tandem si finis sit recreatione ludi se priuare, nec aliis se malis exemplis occasionem, comprehendetur sub hoc iuramento, nec nomine proprio, nec alieno ludere. Quia eadem est recreatione, & idem malum exemplum. Quando autem his omnibus coniecturis attentis, res est, an intentio iurantis ad vnum, & extenderit, existimo posse hunc nomine alieno ludere. Tum quia (vt diximus cap. n. 9.) iuramentum est semper restringendum, vnum obligare. Tum etiam, quia damnatio ex ludo oriens solita, que iurantes non ludere intendunt frequentissime vitare, non oriantur, quiesce quod nomine alieno ludit.

7 Quinta conclusio. Potest autem dum non constat de contraria intentione, tradere aleti numeros, vt nomine ipsius ludat, etiam si ipse ludentes inspiciat. Quia eti finis iuramenti sapient in hoc cunctu intenatur, sapientem similem temporis iacturam facit assilens ludo, & sapientem pecuniarum propriatum iacturam, dum alter nominis ne ipsius ludit, orianturque eadem discordiarum non sufficiens finem concurre, rite, nisi res gesta comprehendatur vero & propria sub materia promissa. At hic non vere dicitur ludere, ac proinde hæc traditio numerorum, ut alter nomine tradentis ludat, non comprehenditur sub materia per iuramentum aut votum interdicta. Quid non placet, quod dicunt Fulgosi & Arimino, quos refert & sequitur Salzedo in addit. ad practicam Bernardi Diaz cap. 70. fine, dicentes hunc forte peritum, si nomine alieno ludo.

8 Hinc deducatur, iurantem non posse sponsiones in ludo facere. Quod vulgo dicunt Arasbaron eti juge, quia hoc non est vere ludere, eti finis abstinentia ludo sapient in hoc cau quoque concenrat.

Quinta conclusio. Iuramenta & vota non ludendi cum

volentem eo ludo ludere; & is sapient molesta afficer, congeritque iurantem à ludo abstinere. Addit eam acceptiōem sapient fieri, et quod ille ludus minorem iacturam, & aliorum dannorum occasione astaret.

9 Ultimum est. Quando iuramentum non ludendi cum determinata persona obligari, et quod illa nimis perita sit in ludo, aut fraudibus starut, vel occasionem rixarum afferat, licetcum illa cum illa, & alii simili ludo ludere, nullo respectu illius virtutis que ludo reportato. Id est, yendo horro collera. Quia cum in hoc cunctu omnia illa iuramento intenta essent, id iuramentum non se extendit ad hunc casum.

10 Sexta conclusio. Iuramentum aut votum non ludendi, donec talis persona velit, non obligare persona defuncta, bene tamen obligare facta furiosa. Ut probant Doctores referens lib. 8. de matr. disp. 28. n. 55. & 58. vbi probamus voluntarem cessare morte, non tamen furore. Vbi idem diximus esse, si votum effet non ludendi absque partis voluntate & consensu, cessaret enim obligatio in mortuo patre.

11 Non cessaret autem obligatio, si iuramentum aut votum effet, donec talis persona Roma veniat, aut illuc vadat, vel aliquid aliud faciat; sed ea mortua ante illud iter, vel factum, maneat perpetua obligatio voti, vel iuramenti. Quod probatur ex dictis eadem disp. 28. n. 55. vbi probamus concessionem factum, donec concedens a liquid fecerit, non extinguiri, sed perpetuam effici morte concedens, extinguiri autem, si concessio esset, donec concedens vult.

12 Haec enim est iuramento non ludendi praefatio Deo, si autem illo loquuntur, quando fit homini in eius gatianam, id tantum in pfectum est ad eum obligationem, an possit licet impleri, eti pecuniarum admisifit in prestatio, tunc enim obligari. Iuxta ea quæ de iuramento facto homini diximus c. 9. n. 17. Quando autem huiusmodi iuramentum obligat ad mortale, diximus c. 15. n. 18.

C A P V T X I X.

De iurisurandi Deo praefiti irratione, relaxatione & commutatione.

S U M M A R I V M.

Quot media obligatio iuramenti extinguiri possit, & qualiter illa diffundit. An remissione partis dicatur relaxatio, vel irratione. An possit iurare iuramento Deo praefitum. An in Ecclesia potest relaxatio iuramenti. An id ad iuridicem causam, & qualiter. Vt quam difficile, & quomodo sit relaxandum iuramentum non ludendi.

Quis possit relaxare iuramento Deo praefitum. Quis, si hoc iuramenta sine religione, conscientia, peregrinatione Hierosolymitanæ, Romana aut Campoflanca. An aliqua alia iuramenta potest Pontificis reformari. Commutare iuramenta potest potest ordinaria, aut delegata per bulam, aut alias praelegata. An idem est iurari posse commutare. An idem est iurari posse commutare.

1 Cui haec enim est iurisurandi natura & obligatione, iam in ultima hac parte de dissolutione obligationis eius agendum est. Et quia iurandum potest Deo praefit, & sibi homini, atque de virtutis dissolutione est libe diratario, ideo in hoc capitulo tractabitur de dissolutione iuramenti Deo praefiti, in sequentibus autem, quando praefat homini. Potest autem tractusque obligatio celare irratione seu rectificatione, relaxatione seu dispensatione, sunt enim idem: & quod in votis dicitur dispensatio, appellatur relaxatio in iuramentis; & commutatione, & quando iuramentum fit homini, non potest quoque extinguiri remissio eius cui fit. Differunt irratione & relaxatio iuramenti ab eius commutatione. (Vt latius lib. seq. tractantes de voto dicimus.) Quod per irrationem & relaxationem tollatur omnino obligatio iuramenti, per commutationem autem minime, sed eius obligatio in aliam materiam transferit. Ritus differt irratione & relaxazione & commutatione, quaerit-

Summa Th. Sanchez pars II.

tatio pertinet ad potestatem dominicanam, nulla que indigerit causa. At dispensatio & commutatione, quando non est in eundem eque bonum, pertinent ad potestatem Ecclesiasticam, & causa iusta indigent. Remissio autem illa hominis, cui iuramentum fit, est omnino iuramenti obligacionem ablatas, non dicitur tamen relaxatio. Vt bene docemus Sors lib. 8. de iug. q. 1. a. 9. art. 4. & Aragon 2. q. 8. 9. art. 9. pauli post princip. Nec dicitur etiam irratione. Quia relaxatio petet potest item iurisulam in relaxant, iurato dominicanum. Neutra vero petet ea iuramenti remissio, sed pertinet ad quemcunque cui iuramentum fit. Videlicet c. 1. q. 2.

Ceterum irrationem ergo iuramenti Deo praefiti, F. 1. lenti 12. 2. disp. 6. q. 7. punto 4. col. 5. vers. Quartum est, censet non esse idem dicendum de potestate iurandi hinc iuramenta & vota, ac proinde licet ii, quorum potestati & gubernationi sunt subiecti videntes, possint eorum vota irritare, ut patentes filii omni, viri vxorum, dominii seruorum, praelati regularis religiosorum, at non possint irritare horum iuramenta, nisi quando res iuramento pronissa efficitur, potest subiecta. Dicitur, quod iuramentum nequeat irritari proper superioritatem in iurantem voluntatem, quo pacto potest irritari votum, sed per formam superioritatem in rem proximam. Ratio autem differentia est, quoniam ratione subiectio voluntatis non colligit obligatio per voluntarem inducta, nisi quando huiusmodi obligatio oritur ex actu voluntatis subiecta, tanquam ex putata lege, ut accidit in voto. At obligatio iuramenti non oritur ex ea, & cura tanquam ex privata lege, sed est obligatio meritis iuris naturalis. At c. 9. n. 1. improbamus hoc fundatum, & diximus eodem modo obligare iuramentum & votum. Et ideo dicendum est, eos omnes qui potestatam habent irritandi vota subiectorum (de quibus late dicimus in tractatu de voto) possunt iuramenta de eisdem rebus Deo praefita irritare, eodem prorut modo, & in eisdem casibus, in quibus possunt & vota. Duxit, quod huiusmodi iuramenta inducant irritacionem. Et ita c. 50. Num aqua facultas tribuitur patri & marito, relaxandi vota & iuramenti. Atque ita docemus Thomas 1. 2. q. 8. 9. art. 9. ad 4. & ibi Caetan. D. Antonii 2. p. tit. 10. c. 6. § 2. Sylvestri iuramentum 5. q. 7. Armillae iuramentum, n. 20. Tascina v. iurare, q. 19. Sors d. art. 9. ad suum corporis. Aragon cod. art. 9. initio. Alcozer Summa c. 10. fol. 5. 6. conclus. 3. & quatuor sequentibus. Aragon lib. 11. inst. moral. c. 10. fine. Toledo lib. 4. Summa c. 23. n. 1. Emmanuel S. Summa v. iuramentum, n. 31. Pet. de Lofedina 2. 10. Summa tract. 11. c. 4. iuratio. Vtrum autem Pontifex possit aliqua alia iuramenta irritare ratione materia fibi subiecta, dicimus c. 1. q. 2.

Circa relaxacionem & commutationem horum iuramentorum, prima conclusio sit. In Ecclesia est legitima spiritualis potestas vere relaxandi iuramenta, & non solum declarandi eam illo casu non obligare. Quod latius lib. seq. probamus tractantes de votorum dispensatione. Quod quidem intelligitur de iuramento promissio, nam in affectuum relaxatio nulla cadere potest. Vt bene docet D. Thom. ab omnibus receptus 1. 2. q. 8. 9. 4. Nemo enim dispensare potest, ut quis falso iure, ut potest quod est intrinsecus malum.

Secunda conclusio. Vt iuramenti relaxatio validatur, defederetur ista causa. Quod uniuersi facetus. Quia vinculum iuramenti non obligat ex iure humano, in quo dispensatio Pontificis oblique causa concepta valet, sed obligat ex iure naturali diuino, in quo nec Pontifex validè dispensare potest absque causa. Causa autem que exiguntur & sufficiunt ad dispensandum in votis, exiguntur quoque & sufficiunt ad relaxandum iuramenta Deo praefiti, ut potest quoque extinguiri remissio eius cui fit. Differunt irratione & relaxatio iuramenti ab eius commutatione. (Vt latius lib. seq. tractantes de voto dicimus.) Quod per irrationem & relaxationem tollatur omnino obligatio iuramenti, per commutationem autem minime, sed eius obligatio in aliam materiam transferit. Ritus differt irratione & relaxazione & commutatione, quaerit-

Atque ita *Nauar. Summa Latinac. 12. n. 11.* ait non esse consilendum, ut relaxetur, & *Pium VId. tenuisse.* Quare cum fragilis eius qui iuratur virg. vt cum eo dispergitur in iuramento, sicut consilium censio non omnino relaxare etiam partim communando, propter innumeram peccata & damn. quae ex nimio iudi viu pullulante solent, sed relaxare partim communando, relinquendoque illum obligatum, ne ad libitum ludat, sed certis diebus, nec ludo exponat quancunquam quantitatem pecuniarum, sed moderatae prudentia relaxans taxandam.

Tertia conclusio. Iuramenta Deo praestita potest relaxare idem, qui in similibus votis potest dispensari. Qui autem possint in votis, dicimus lib. seq. tractantes de voti. Quia hæc voti rationem habent. Erat docent *Angelus v. Iuramentum. 6. initio. Sylvestr. v. Iuramentum. 5. q. 4. Tabea v. Iurare. q. 20.* Contra depositum p. 5. num. 5. vers. 8.

An vero possit idem si de habeat potestem delegaram per bullam aut alia primitiva, & pleraque alia de hac commutatione, explicabimus lib. sequ. tractantes de voti commutatione.

An vero possit idemmet iurans hæc iuramenta Deo, praestita commutare propria auctoritate in rem evidenter meliorem non conuenient Doctores. Quidam negant exceptio solo religionis ingressu. Sic *Abbas c. Perpetu. el. 2. d. 2. de ureur.* Alii vero sic distinguunt, si id iurandum possit seruari cum meliori illo bono, non potest propria auctoritate in id evidenter melius commutari, secus si simul seruari nequeat. Ita docent *Anton. c. Perpetu. n. 3. D. Antonin. 2. p. 10. 6. 8. 1. Angelus v. Iuramentum. 5. n. 33. Sylvestr. v. Iuramentum. 4. q. 20 & v. Iuramentum. 5. q. 6. Gratianus reg. 269. n. 4. Azor lib. 11. inst. moral. 10. q. 1.* At versus est, possit commutari in evidenter melius. Quod fatus probat id. *Perpetu. el. 2. d. 2. de ureur.* dum decidit promissum non infringere comutari em in melius. Cum enim solus Deus sit creditor, optimè eius voluntati satis reddendo illi, quod evidenter constat illi gratias. Et ita docent *Azor. Summa. 16. f. 57. cond. 2. Telod. lib. 4. Summe. 23. n. 3. Aragon. 2. 2. q. 89. 4. 9. fol. 108. dicto 5. Emmanuel S. Summa. v. Iuramentum. 3. 4. Valencia. 1. dict. 6. q. 7. punto 4. col. 5. ad fin.* Immòdica credo de commutatione in rem evidenter exequitur. Ut dicimus lib. seq. tractantes de voti commutatione.

CAPUT XX.

Qualiter iuramenti obligatio possit irritatione aut remissione partis, cui praestitum est, cessare.

SUMMARIUM.

Quando possit Pontifex direxisse irritare iuramento homini praedita, ut non recipiendis gradus in alia academia, & de iuramento circa beneficis. n. 1.

Quando id possit iurare, n. 2.

Ad parentes, auctores, mariti, prælati regulari, possit irritare iuramento suorum subditorum homini praeditato. 3.

Iuramentum praeditum homini, ut possit ab ipso remittenda. 4.

Quis, si principalest non sit in illius beneficiis gratiam. 5.

Quid, quando opus pium non promittit principalius Dei inservi, sed esse hominem seu iuratur, & quid in dubio censendum sit. 6.

Quid, iuramentum si principalest in Dei honore, ut tota res promissa cedat in favorem partis. 7.

Quid, si tunc non promittit pauperi determinatio. 8.

An hoc iuramento homini sit, quæ non in ipsius favorem cedunt, sed in Dei honore, possit relaxari, & consumari in his iuramentorum quæ Deo praedita. 9.

Quarta conclusio. Aliqua sunt iuramenta, quorum relaxatio solum Romano Pontifici referuntur. Ut sunt iuramenta quibus confirmatur statuta collegiorum, academiarum, & bonorum Ecclesiasticorum, ut facile hoc bona dilapident. Ita *Sotus lib. 8. de iur. q. 1. a. 9. in folio ad 3. vers. Tertium membrum. Azor lib. 11. inst. moral. 9. q. 4.* Ad dictum bene *Sotus*, quamvis iuramenta, quæ super beneficiis sunt, pertincent plenarie ad Pontificem, at quis clericus iuratur non acceptare prebendam, ne Ecclesia ferire, possit Episcopum dispensare vbi expediri indicaverit, immo cogere, ut accipiat. Sicut *Gregorius cogit Florentium. Actu. diaconum.* Ut habetur c. *Florentium. d. 8. 5.* Præterea dicit bene *Sotus* *eadem solat. ad 3. vers.* Eft autem hic apprime, quorū iuratur statutum à Papa dimanans, solum Pontificem possit dispensare. Unde ego colligo secus esse, vbi id dimanaret ab Episcopo, tunc eum Episcopus possit in eo iuramento dispensare. Et sic intelligendum est, quod diximus solum Papam possit dispensare in iuramento confirmante statuta collegiorum aut academiarum: id enim intelligendum est, quando ea statuta sunt Pontificis, aut eius auctoritate confirmata. luxa ea, quæ diximus. *1. 3. 6.* Similiter solum Pontificis relaxare valet iuramenta, quibus se in ignes viri obstringunt. Ita *Abbasi. Quanto. n. 8.*

et sequuntur D. Antoninus 2. p. tit. 10. c. 6. initio, casu 1. Angelus v. Iuramentum. 6. initio. Sylvestr. v. Iuramentum. 5. q. 2. Taberna v. Iurare. q. 20. Contra depositum p. 5. num. 5. vers. 8.

*Cætan. 2. 2. q. 86. art. 9. cova solutione ad. 3. Azor lib. 11. inst. moral. 9. q. 9. & c. 10. fin. Sotus lib. 8. de iur. q. 1. art. 9. turca solut. d. 3. vers. 8. 3. autem hic apprime. Et inter haec iuramenta numerare. *Cætanus & Sotus* iuramenta eorum, qui cum ad licentiatas gradum in aliqua academia promouentur, iurant se in aliis Doctoratus gradum non acceptos. Ex expreſſe *Abbas. D. Antonin. Angelus. Sylvestr. Taberna. Azor* dicunt nullam exigunt ad hoc causam, idque fatus significant *Cætanus & Conar.* At *Sotus* videtur causam exigere, ait enim exceptam videtur Pontificis auctoritatem, illi iuraria fuisse dispensatio. Episcopus agens de iuramento non recipiendi Doctoratus in alia vniuersitate, si Pontifice in dispensare, si post superiuerit causa iusta alibi recipiendi Doctoratus. Et video existime quidem factum, responde Pontifice iuramenta super haec materia praeditis, ob plenissimum potestem, quam super haec materia funguntur. Ut dicunt auctores predicti, qui natus suo, & absque causa illi eam facultatem trahunt. Et *Cætanus* comparat hanc facultatem potestem, quam habent patentes irritandi iuramenta filiorum, & viri vxorum.*

Secundo modo responde Pontifex iuramenta indirecta, per haec rationis consequentis. Quod accidit, quoties Episcopus, vel rex deponitur, nam eo ipso irritandi vinculo solvantur, qui faciunt illos oblitos. *c. Ad Apolloniam de sentent. & ea indicat. 6.* Et similiter quoties statuta ciuitatis vel collegii renocantur auctoritate potestis renocare, respondeuntur ex ipso indirecta iuramentum in gratia & fauore illius praeditum, quod contingit, quando certi in obsequiis iuramenta, vi commandant illis. Quia etiā Deus res ipsi ad vocem, & iurandum eadem & acceptum habet; at habet acceptum in commendatione & factum alienum; at proinde Deus remittit condonante eo, certi promissio facta. Quisque enim ut tuo cedat, & rem habet debitum condonare valer. Et ideo multos pro hac tentent retulit libra de matrem. *dict. 52. n. 6.* Quam iurificationem non esse relaxationem aut irritationem iuramentum, diximus c. p. 10. n. 1. Et quamus Pontificis nequeat haec iuramenta absque legi causa causa relaxasit at homo, ut praestatur, possit natus autem causa aliquia remittere, subficietur minorem esse Pontificis potestem. Id enim non ex potestatis Pontificis defecta consurgit: sed quia Pontifex tantum relaxat iuramenta, ut vires eius & econsumus Dei, & ea cum non tantum dominus iste sine promissione relaxet, indiget iusta causa, ut legitime minus tam ob eius causa relaxet. At homo, cui iuramentum in eius gratiam sit, remittit tanquam dominus materia promissa; & ideo nulla causa indiger. Atque haec non solum vera fuit, quando unus homo alicui iuramento aliquid promisit, sed etiam quando vix illi duo libri ipsi iurant, possunt enim mutuo contenti iuramentum libri ipsi, vel alter folius alteri donare. Quia eadem est ratio. Et ita docent *Azor lib. 11. inst. moral. 6. q. 9.*

Hinc deducatur, quando iurandum non est principalius auctoritate alterius hominis, cui praeditatur, sed principalius in Dei honore, in causa obsequiis res iuramento promissa conturbat, non posse hominem, cui iuratur, haudmodi iuramentum relaxare, i.e. remittere. Ut si dico iurandum libi promittant, vel alter folius alteri, et ceteris omni pauperi dandam, aut religiosum ingeffum. Et raro est, quia etiā huiusmodi promissiones nisi partim gratia hominis facta, ut optimè docent *Sotus & Azor. statim allegandi* cō quod iurans fidem iacit illi homini astringit, & torre, ut rem illi gratiam faciat; at cum principalius copusurantur in Deum respicere, ac in honorem eius, intutum religiosum id opus ostendit; & quod principalius intenditur, ut semper ipse claudam, *L. Regal. in principi. 1. 1. si quae nos causam si certum petatur.* Ideo ex principali intendit iurandum etiā iuramentum non homini, sed Deo

M. 4 ipsi